

اخلاق

تأليف:

علامه سید عبد الله شبر رحمته الله

وفات ۱۴۴۲ هـ ق

ترجمه:

صادق حسن زاده

حسین حسن زاده

شیر، عبدالله، ۱۲۴۲ - ۱۱۸۸ ق.

[الاخلاق. فارسی]

اخلاق / تألیف عبدالله شیر؛ ترجمه صادق حسن زاده. - قم: آل علی علیه السلام، ۱۳۹۱

ISBN : 978-964-7710-10-7

۴۷۶ ص، ۱

فهرس نویسی بر اساس اطلاعات فیبا

کتابنامه به صورت زیر نویس،

۱. اخلاق اسلامی. الف. حسن زاده، صادق، ۱۳۴۲ - مترجم. ب. عنوان. ح. عنوان: الاخلاق. فارسی.

۲۹۷ / ۶۱

۳۰۴۱ الف ۲ ش / Bp ۲۴۷

۱۳۹۱

کتابخانه ملی ایران

۲۷۴۴۵۳

انتشارات آل علی علیه السلام

تلفن: ۰۲۱-۹۸۸۲۷ - ۰۲۱-۷۱۳۸ / ۲۵۱ ۷۱۳۸ / ۲۵۱ ۰۹۱۲

اخلاق

تألیف / علامه سید عبدالله شیرازی

متوفای ۱۲۴۲ هـ. ق

ترجمه / صادق حسن زاده

حسین حسن زاده

ناشر / انتشارات آل علی علیه السلام

نوبت چاپ / اوّل - ۱۳۹۱

چاپخانه / عمران

شمارگان / ۳۰۰۰ جلد

قیمت / ۱۲۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۷۱۰-۱۰-۷ ISBN: 978-964-7710-10-7

کلیه حقوق محفوظ و مخصوص ناشر است

فهرست مطالب

۱۹	مقدمه مترجم
۲۳	مقدمه مؤلف
۲۵	فصل اول: سخنان معصومین علیهم السلام درباره اخلاق
۲۸	ویژگی های علیهم السلام به مرآت علیه السلام
۳۰	فصل دوم: معنای اخلاق و چگونه پاکسازی آن
۳۳	بحث قرآنی
۳۴	فصل سوم: آیا می توان اخلاق را پاکسازی نمود؟
۳۵	راه دستیابی به اخلاق نیک

رکن اول: رازهای عبادت

۳۹	باب اول: طهارت
۳۹	فصل اول: نیت
۴۱	فصل دوم: اخلاص
۴۳	مراتب اخلاص
۵۰	فصل سوم: گزیده سخنی درباره پاکی و پاکیزگی
۵۰	مراتب پاکی
۵۱	فصل چهارم: اسرار پاک نمودن نجاست و قضای حاجت
۵۳	فصل پنجم: مسواک
۵۵	فصل ششم: وضو
۵۸	فصل هفتم: رازهای غسل و تیمم

فصل هشتم: حمام کردن	۶۰
فصل نهم: شنیدن اذان	۶۱
فصل دهم: هنگام نماز	۶۲
فصل یازدهم: لباس نمازگزار	۶۳
فصل دوازدهم: مکان نمازگزار	۶۵
فصل سیزدهم: قبله	۶۷
فصل چهاردهم: قیام	۶۹
فصل پانزدهم: روی نمودن به خداوند	۷۰
فصل شانزدهم: تتر	۷۱
فصل هفدهم: تسبیح	۷۱
فصل هجدهم: دعای توحید	۷۲
فصل نوزدهم: پناه جویی به خداوند	۷۴
فصل بیستم: فروتنی و خاکساری و حضور قلب [در نماز]	۷۵
[شرح سخن]	۷۹
«حضور قلب»	۸۰
«تفهّم»	۸۱
«تعظیم»	۸۱
«هیبت»	۸۲
«امید و رجا»	۸۲
«شرم و حیا»	۸۲
فصل بیست و یکم: قرائت	۸۳
فصل بیست و دوم: ادامه قیام	۸۶
فصل بیست و سوم: رکوع	۸۷
پاسخ سخن ابوحامد	۸۷
فصل بیست و چهارم: سجده	۸۸

فصل بیست و پنجم: تشهد	۹۱
فصل بیست و ششم: سلام	۹۲
باب دوم: نماز جمعه	۹۴
باب سوم: نماز عید فطر و قربان	۹۶
باب چهارم: نماز آیات	۹۷
باب پنجم: قرائت قرآن	۹۹
موانع فهم	۱۰۳
[ادامه سخن ابو حامد غزالی درباره آداب تلاوت قرآن]:	۱۰۳
در شرح این سخن چنین باید گفت که تلاوت قرآن سه مرتبه دارد:	۱۰۴
باب ششم: آداب دعا	۱۰۶
باب هفتم: رازهای زکات و بخشندگی	۱۰۹
انفاق کننده چگونه باید باشد	۱۱۱
وظیفه نیازمند	۱۱۳
زکات بدن	۱۱۴
باب هشتم: رازهای روزه	۱۱۷
مراتب روزه	۱۱۸
باب نهم: رازهای حج و زیارت پیامبر ﷺ و مرقد های پاک	۱۲۳
مراحل حج گزاری	۱۲۵
عزم حج گزاری	۱۲۵
توشه راه	۱۲۶
مرکب راه	۱۲۶
لباس احرام	۱۲۶
خارج شدن از شهر	۱۲۷
گام نهادن در بیابان ها و دیدن گردنه ها	۱۲۷
احرام بستن و لَبیک گفتن در میقات	۱۲۷

۱۲۸	وارد شدن به مکه
۱۲۸	دیدن کعبه
۱۲۸	طواف کعبه
۱۲۹	دست کشیدن بر حجر الاسود
۱۲۹	دست آویختن به پرده‌های کعبه و چسبیدن به مُلتَزَم (مُسْتَجَار)
۱۲۹	سعی میان صفا و مروه در پیشگاه کعبه
۱۳۰	ماندن در عرفة
۱۳۰	ایستادن در مشعر
۱۳۰	رمی جمرات
۱۳۱	قربانی
۱۳۱	دیدن مدینه
۱۳۱	زیارت پیامبر و امامان

دوم: حقوق

۱۳۵	باب اول: حقوقی که به جا آوردن آنها بر انسان لازم است
۱۳۵	رسالة حقوق امام سجاد (علیه السلام) به روایت شیخ صدوق
۱۴۷	باب دوم: آداب زندگی در سخنان بزرگان
۱۵۱	باب سوم: برادری
۱۵۷	باب چهارم: برادران و دوستان
۱۶۰	باب پنجم: حقوق برادری و همنشینی
۱۶۵	باب ششم: حقوق مسلمان و مؤمن
۱۸۹	باب هفتم: گزیده‌ای از حقوق
۱۹۲	باب هشتم: حقوق همسایگان
۱۹۵	باب نهم: حقوق خویشان و نزدیکان
۱۹۷	باب دهم: حقوق پدر و مادر و فرزند
۲۰۱	باب یازدهم: حق برده

- باب دوازدهم: حقوق زن و شوهر درباره یکدیگر ۲۰۳
- باب سیزدهم: گوشه نشینی و درآمیختن با مردم ۲۰۵

رکن سوم: اخلاق‌های پست نابودگری که زهرهای کشنده دین هستند

- باب اول: شهوت شکم ۲۱۳
- باب دوم: شهوت جنسی ۲۱۸
- باب سوم: زبان ۲۲۰
- فصل اول: خطر وارهاندن زبان و فضیلت خاموشی گزیدن ۲۲۰
- فصل دوم: آفات زبان ۲۲۳
- مراء و مجادله ۲۲۵
- نمونه‌هایی از شرحی‌های پیامبر اسلام ﷺ ۲۲۸
- اول: نکوهش غیبت ۲۳۱
- دوم: معنای غیبت ۲۳۲
- سوم: اسباب غیبت ۲۳۳
- چهارم: درمان بیماری غیبت ۲۳۵
- پنجم: عذرهایی که سبب جایز شدن غیبت می‌شوند ۲۳۶
- ششم: کفاره غیبت ۲۳۸
- سخن چین کیست؟ ۲۴۰
- دوزبانی ۲۴۱
- آفت‌های ستایش شده ۲۴۳
- باب چهارم: خشم ۲۴۴
- کم کاری نیروی خشم ۲۴۵
- زیاده روی در خشم ۲۴۵
- میان روی در خشم گرفتن ۲۴۷
- درمان خشم پس از برافروخته شدنش ۲۴۸
- باب پنجم: کینه ورزی ۲۵۱

۲۵۲	درمان کینه ورزی
۲۵۴	باب ششم: حسد
۲۵۵	غبطه
۲۵۶	دلایل پیدایش حسد
۲۵۶	عزت نفس
۲۵۷	کبر
۲۵۷	شگفت زدگی
۲۵۷	ترس از نرسیدن به هدف
۲۵۷	دلبستگی به ریاست
۲۵۷	پلیدی درونی و بخل ذاتی به بندگان خدا
۲۵۷	درمان حسد
۲۵۹	درمان عملی رشک و حسد
۲۵۹	مراتب حسد
۲۶۱	باب هفتم: ریا
۲۶۱	فصل اول: نکوهش و حرمت ریا
۲۶۴	فصل دوم: حقیقت ریا؛ و تفاوت میان ریا و سُمعاً
۲۶۴	تعریف ریا
۲۶۴	انواع ریا
۲۶۵	فصل سوم: مراتب ریا
۲۶۵	وسیله ریا یا «مرائی به»
۲۶۵	رکن اول: قصد ریا
۲۶۶	رکن دوم ریا: راه‌های ریاکاری
۲۶۷	رکن سوم: هدف ریا
۲۶۸	تقسیم ریا به شکلی دیگر
۲۷۰	تقسیمی دیگر از ریا

فصل چهارم: سبب ریا و راه درمان آن	۲۷۱
باب هشتم: عجب (خودپسندی)	۲۷۴
فصل اول: حقیقت خودپسندی و اقسام آن/ تفاوت خودپسندی با	۲۷۴
خویشتن را بر حق و طلبکار دانستن	۲۷۴
فصل دوم: آیات و روایاتی که در نکوهش خودپسندی وارد شده است	۲۷۶
فصل سوم: گزیده‌ای درباره‌ی درمان خودپسندی	۲۷۹
فصل چهارم: اقسام عجب و درمان گسترده آن	۲۸۰
باب نهم: تکبر	۲۸۴
فصل اول: نکوهش کبر	۲۸۴
فصل دوم: انواع کبرورزی	۲۸۷
کبرورزی بر خدا	۲۸۷
کبرورزی بر مردم	۲۸۸
کبرورزی بر پیامبران و فرستادگان و امامان	۲۸۸
تکبر بر دیگر مردم	۲۸۸
کبرورزی با علم و دانش	۲۸۹
کبرورزی به کردار	۲۸۹
کبرورزیدن به نسب	۲۹۰
کبرورزی به زیبایی	۲۹۰
کبرورزی به قدرت	۲۹۱
تکبر به ثروت و یاران	۲۹۱
علاج عملی تکبر	۲۹۳
فصل سوم: معیار شناخت تکبر و تواضع در نفس	۲۹۳
باب دهم: دنیا و آخرت	۲۹۶
فصل اول: شناخت دنیا و آخرت	۲۹۶
فصل دوم: نکوهش دنیا	۳۰۰

۳۰۳	فصل سوم: نمونه هایی از پیامبران و جانشینان آنان درباره دنیا
۳۰۷	باب یازدهم: مال و دارایی
۳۰۹	زیان های ثروت
۳۱۰	راه نجات از زیان های ثروت
۳۱۲	باب دوازدهم: تنگ دستی
۳۱۳	وظایف تنگ دست
۳۱۴	باب سیزدهم: حبّ جاه
۳۱۵	فصل اول: سبب دوستداری جاه
۳۱۷	فصل دوم: درمان دوست داشتن جاه
۳۱۸	زیان های دنیوی جاه
۳۱۹	درمان عملی جاه طلبی
۳۱۹	فصل سوم: دوست داشتن ستایش و ثنا
۳۲۰	درمان دوست داشتن ستایش
۳۲۲	باب چهاردهم: فریب خوردگی
۳۲۲	فصل اول: تعریف غرور و نکوهش آن
۳۲۳	فریب خوردگان دنیا
۳۲۴	فریب خوردگی و غرور به خدای فرازمند
۳۲۶	فصل دوم: گروه های فریب خوردگان و جهات فریشتان
۳۲۷	فصل سوم: غرور و فریفته شدن دانشمندان
۳۳۱	فصل چهارم: غرور و فریفتگی عبادت گران و عمل گران
۳۳۴	فصل پنجم: غرور و فریفتگی ثروتمندان

رکن چهارم: منجیات (عوامل رشد)

۳۴۱	باب اول: توبه
۳۴۱	فصل اول: حقیقت توبه
۳۴۲	فصل دوم: وجوب و ارزش توبه

۳۴۳	فصل سوم: شتاب در توبه
۳۴۵	فصل چهارم: فراگیری توبه
۳۴۶	دو شرط برای توبه
۳۴۸	فصل پنجم: پذیرش توبه
۳۵۱	فصل ششم: گناهایی که باید از آنها توبه کرد
۳۵۵	یک اشکال
۳۵۶	فصل هفتم: آنچه گناه صغیره را به کبیره تبدیل می‌کند
۳۶۱	فصل هشتم: تجزیه توبه
۳۶۱	قسم اول
۳۶۱	قسم دوم
۳۶۱	قسم سوم
۳۶۲	فصل نهم: اقسام بندگان در توبه
۳۶۴	فصل دهم: راه روی آوردن به توبه
۳۷۰	باب دوم: شکیبایی
۳۷۰	فصل اول: فضیلت شکیبایی
۳۷۲	فصل دوم: شکیبایی چیست؟ چه نامهایی دارد؟ چند گونه است؟
۳۷۴	نوع اول
۳۷۴	نوع دوم
۳۷۵	قسم اول
۳۷۶	قسم دوم
۳۷۷	قسم سوم
۳۷۸	بیرون شدن از زمره شکیبایان
۳۸۰	فصل سوم: داوری به دست آوردن شکیبایی
۳۸۱	باب سوم: خشنودی به قضای خداوند
۳۸۷	باب چهارم: شکر

فصل اول: فضیلتِ شکر	۳۸۷
فصل دوم: تعریف و حقیقت شکر	۳۹۱
علم	۳۹۱
حال	۳۹۱
فصل سوم: معنی سپاس‌گزاری دربارهٔ خدای فرازمند	۳۹۳
فصل چهارم: راه دستیابی به سپاسگزاری	۳۹۵
باب پنجم: بیم و امید	۳۹۶
فصل اول: امید	۳۹۶
ثمرهٔ امید	۳۹۸
فصل دوم: ارزش امید و برگزیدن آن بر بیم و ترس	۳۹۹
فصل سوم: داری و راه دستیابی به آن	۴۰۲
عبرت	۴۰۲
آیات و روایات	۴۰۲
فصل چهارم: ترس	۴۰۴
فصل پنجم: فضیلت ترس، سبب ترس، تشویق ترس	۴۰۶
دستیابی به بیم و ترس	۴۰۸
داستان‌های داود پیامبر علیه السلام	۴۱۰
فصل ششم: مراتب ترس	۴۱۳
سبب‌های ترس	۴۱۳
فصل هفتم: ترس برتر است یا امید؟	۴۱۵
باب ششم: زهد	۴۱۸
فصل اول: فضیلت زهد	۴۱۸
فصل دوم: زهد چیست؟	۴۲۰
زهد و زاهد در کتاب مصباح الشریعة	۴۲۱
فصل سوم: اقسام و مراتب زهد	۴۲۱

۴۲۲		اقسام زهد نسبت به هدف‌های زهد
۴۲۳		تقسیم دیگر زهد
۴۲۳		نشانه‌های زاهد
۴۲۴		فصل چهارم: ثمرات زهد
۴۲۵		یادآوری
۴۲۶		باب هفتم: انس و مهرورزی به خدا
۴۲۶		فصل اول: حقیقت انس و مهرورزی
۴۲۹		فصل دوم: شواهدی از قرآن و حدیث بر امکان محبت خدا
۴۳۶		فصل سوم: معنی محبت خدا به بندگان
۴۳۷		فصل چهارم: راه دستیابی به مهر خدا
۴۳۹		باب هشتم: یقین
۴۳۹		فصل اول: فضیلت یقین
۴۴۳		فصل دوم: حقیقت یقین
۴۴۶		باب نهم: توکل
۴۴۶		فصل اول: ارزش توکل
۴۴۹		فصل دوم: توکل چیست؟
۴۵۳		فصل سوم: سبب توکل، داروی توکل، مراتب توکل
۴۵۵		باب دهم: راستگویی و امانتداری
۴۵۵		ارزش راستگویی و امانت
۴۵۶		درجات راستگویی
۴۶۱		باب یازدهم: محاسبه و مراقبت
۴۶۱		فصل اول: محاسبه
۴۶۵		فصل دوم: مراقبت
۴۶۵		مراقبت تقرّب یافتگان
۴۶۶		مراقبت پرهیزکاران یقین مند

۴۶۷	باب دوازدهم: تفکّر و تدبّر
۴۶۹	باب سیزدهم: یاد مرگ و کوتاهی آرزو
۴۷۰	چاره فراموش نکردن مرگ
۴۷۱	اقسام مردم نسبت به یاد مرگ
۴۷۳	باب چهاردهم: آرزوی درازناک
۴۷۴	دنیا دوستی
۴۷۴	نادانی

علامه سید عبدالله شبر (۱۱۸۸ - ۱۲۴۲ هجری قمری) از فرزندگان پروا پیشه و از فقها و علمای ژرف اندیش قرن سیزدهم هجری به شمار می آید. نویسنده ای پُر کار و مفسری استوار نگار که دارای ده ها کتاب ارزنده و ماندگار می باشد.

سید عبدالله شبر در خانواده ای علمی و معنوی و در شهری ولایت گستر و عالم پرور که مملو از تقوا پینگان دانش پژوه بود چشم به جهان گشود یعنی شهر جهاد و اجتهاد: نجف اشرف.

او تحت تربیت پدر بزرگوارش حضرت آیت الله سید محمد رضا شبر مراتب عالی علمی را پیمود و با آن نبوغ ذاتی و تلاش چسبگیر در تحصیل علوم آل محمد علیهم السلام به موفقیت بسیاری دست یافت و در مجالس علمی به خوبی درخشید:

بالای سرش ز هوشمندی

می تافت ستاره بلندی!

هنوز دوران جوانی را سپری می کرد که قلم به دست گرفت و شروع به نگارش معارف عمیق نمود. ایشان از محضر بزرگان نامدار مکتب تشیع علامه شیخ جعفر کاشف الغطاء - صاحب کتاب کشف الغطاء - و علامه سید محسن آغرجی - صاحب شرح الوافیة - خوشه ها چید و خود نیز به تدریس پرداخت و شاگردان برجسته ای در علوم گوناگون تربیت نمود که از آن نمونه است: شیخ عبدالنبی کاظمی - صاحب شرح المنظومة في اصول العقاید - شیخ اسماعیل دزفولی - صاحب المنهاج - سید علی عاملی - شارح منظومه سید بحر العلوم - سید هاشم - صاحب «حجیه

الکتاب، سید محمد علی - نوّه علامه سید محسن اعرجی - و ده‌ها محقق و دانش پژوه دیگر.

علامه شُبْر با اینکه عمر چندان درازی نداشته و در سن پنجاه و چهار سالگی زندگی را وداع گفته است ولی حدود هفتاد جلد کتاب به نگارش در آورده، آن هم در علوم مختلف و متنوع.

این چنین توفیقی شامل حال هر کسی نمی‌شود. گویند از فرزانه‌ای پرسیدند اگر سه حاجت مستجاب داشته باشی از خداوند فرازند چه درخواست می‌کنی؟ آن حکیم فرزانه فرمود: توفیق، توفیق و توفیق!

البته توفیق فقط با تلاش و کوشش یا داشتن امکانات و مال و منال به دست نمی‌آید هر چند آنها بی‌تأثیر نیستند و زمینه ساز و مقدمه توفیقات می‌باشند ولی اخلاص و پاک اندیشی و ناب‌نگری نقش اساسی در توفیقات الهی و معنوی دارند. آری، در خصوص علامه شُبْر چنین حکایت کرده‌اند که گفته در عالم رؤیا، حضرت باب الحوائج موسی کاظم (علیه السلام) را مشاهده کردم آن بزرگوار قلمی به دست من داد و فرمود: فرزندم! بنویس!

آری، همین عنایت ویژه ولایی ائمه اطهار (علیهم السلام) آغازگر این همه توفیقات بوده است و سرچشمه جوشان علم و دانش و تقوا پیشگی. به طوری که هم در عرصه علمی اثرگذار بوده و هم در مسایل معنوی کرامتگر. از کرامات ایشان همین بس که با خواندن نماز باران در شهر مقدس کاظمین، بارانی سیل آسا همه جا را فروگرفت و همه را شگفت زده ساخت!

سرانجام این عالم ربّانی در سال ۱۲۴۲ هجری قمری چشم از جهان فرو بست و عزّتمندانه در خاک پاک حرم مطهر و مقدس کاظمین (علیه السلام) تا روز رستاخیر به امانت سپرده شد. یاد و نام آن زاهد فرزانه و حکیم دلباخته هم چنان بر تارک تابناک جزوه‌های علمیه خواهد درخشید و همگان از آثار ارزشمند او بهره‌مند خواهند شد. چند نمونه از آثار ارزنده و ماندگار و راه‌گشای ایشان را در ذیل می‌آوریم:

۱- فقه الامامیه (توضیح المسایل) ۲- الوجیز (تفسیر قرآن معروف به «تفسیر

شُبْر» ۳- صَفْوَةُ التَّفَاسِيرِ (تفسیر مفصّل قرآن در چهار مُجلّد) ۴- الحَقُّ اليَقين في معرفة اصول الدين ۵- شرح نهج البلاغه ۶- مصابيح الأنوار في حلّ مُشكلات الأخبار ۷- مُهَيِّجُ الْأَحْزَانِ فِي تَعْزِيَةِ سَادَاتِ الزَّمَانِ ۸- جَلَاءُ الْعُيُونِ فِي أَحْوَالِ الْمَعْصُومِينَ عَلَيْهِ السَّلَامُ (ترجمه جلاء العيون علامه مجلسی به زبان عربی) ۹- الْأَنْوَارُ اللَّامِعَةُ فِي شَرْحِ زِيَارَةِ الْجَامِعَةِ ۱۰- جَامِعُ الْمَعَارِفِ وَ الْأَحْكَامِ (در ده ها جلد شبیه کتاب بَحَارِ الْأَنْوَارِ علامه مجلسی، با ویژگی های ابتکاری)

۱۱- مِصْبَاحُ الظَّلَامِ (شرح مفاتیح شرائع الاسلام فیض کاشانی)

۱۲- زَادُ الْعَارِفِينَ (فارسی)

۱۳- طِبُّ الْأَئِمَّةِ عَلَيْهِ السَّلَامُ

۱۴- أَسْرَارُ الْعِبَادَاتِ

۱۵- رَوْضَةُ الْعَابِدِينَ و... ها کتاب ارزنده دیگر...

حوزه علمیه قم

سال ۱۳۹۱

صادق حسن زاده

www.ketab.ir